

Mavi

Çiçek

PENELOPE FITZGERALD

2. BASKI
Çeviri: PÜREN ÖZGÖREN

♥ can
roman

PENELOPE FITZGERALD

MAVİ
ÇİÇEK

The Blue Flower, Penelope Fitzgerald

© 1995, Penelope Fitzgerald

© 1999, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin İngilizce orijinal baskısı *The Blue Flower* adıyla HarperCollins Publishers Ltd. tarafından yayımlanmıştır.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1999

2. basım: Ağustos 2018, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 12584

ISBN 978-975-07-3753-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750737534

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

PENELOPE FITZGERALD
MAVİ
ÇİÇEK

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Püren Özgören

♥can

PENELOPE FITZGERALD, 1916 yılında İngiltere'nin Lincoln kentinde doğdu. 1938'de Oxford Üniversitesi'nin ilk kadın mezunu oldu. 58 yaşında roman yazmaya başlayan Fitzgerald *Offshore* yapıtıyla Booker Ödülü'nü kazanan bir romancı, şair, deneme ve biyografi yazarı olarak öne çıktı ve *The Times* gazetesi tarafından "1945'ten bu yana gelmiş geçmiş 50 büyük İngiliz yazarı" listesine alındı, *Observer* gazetesi ise son romanı *Mavi Çiçek*'e "en iyi on tarihsel roman" arasında yer verdi. İkinci Dünya Savaşı sırasında BBC'de görev yaptı. 1942'de Oxford'dan arkadaşı hukukçu Desmond Fitzgerald'la evlendi. 1950'lerde *World Review* adlı bir derginin kurucularından ve yazarlarından olan Penelope Fitzgerald ailesini geçindirmek için 1960'larda öğretmenlik yaptı ve 70 yaşına kadar bu mesleği sürdürdü. 2000 yılında ölen yazara İngiliz PEN Kuruluşu 1999 yılında "Altın PEN" Ödülü'nü verdi. Penelope Fitzgerald, *Edward Burne-Jones*, *The Knox Brothers* (Knox Kardeşler), *Charlotte Mew and Her Friends: With a Selection of Her Poems* (Charlotte Mew ve Arkadaşları: Mew Şiirlerinden Bir Seçki) adlı biyografi kitaplarını, *The Golden Child* (Altın Çocuk), *The Bookshop* (Kitabevi), *Offshore*, *Human Voices* (İnsan Sesleri), *At Freddie's* (Freddie'de), *Innocence* (Masumiyet), *The Beginning of Spring* (Baharın Başlangıcı), *The Gate of Angels* (Melekler Kapısı), *Mavi Çiçek* romanlarını yazdı. Öyküleri *The Means of Escape* (Kaçış Yolları) adıyla derlendi. Çok sayıda denemeye imza attı.

PÜREN ÖZGÖREN, 1957'de Adana'da doğdu. Avusturya Lisesi'nde eğitimini tamamladıktan sonra Miami Üniversitesi'nde eğitim gördü. F. Scott Fitzgerald, Doris Lessing, D.H. Lawrence, Roald Dahl, Patricia Highsmith, Yukio Mişima, Henry Miller, Lawrence Durrell, Ernest Hemingway, Toni Morrison, Susan Sontag, Khaled Hosseini, Janet Wallach, Roman Polanski, Truman Capote gibi yazarların eserlerini dilimize kazandırdı.

Yazarın notu

Bu roman, Friedrich von Hardenberg'in¹ (1772-1801) Novalis adıyla ün kazanmadan önceki yaşamını anlatıyor. Bulunabilen bütün eserleri, gönderdiği ve aldığı mektuplar, günceler, resmî ve kişisel belgeler W. Kohlhammer Yayınevi tarafından 1960 ile 1988 yılları arasında, beş cilt halinde yayımlandı. Çok şey borçlu olduğum, ilk editörler Richard Samuel ile Paul Kluckhohn'a teşekkür ederim.

Hastaya narkoz uygulanmadan yapılan ameliyatı tanımlarken, Fanny d'Arblay'in kız kardeşi Esther Burney'e gönderdiği 30 Eylül 1811 tarihli mektuptan yararlandım.

1. Yapıtlarında Novalis takma adını kullanan Alman Erken Dönem Romantizm akımının ünlü şairi, yazarı ve düşünürü Georg Philipp Friedrich Freiherr von Hardenberg. (Ed.N.)

“Romanlar, tarihin eksiklerinden doğarlar.”

F. von Hardenberg, sonraları Novalis,
Fragmente und Studien [Parçalar ve Taslaklar], 1799-1800

1

Çamaşır günü

Jacob Dietmahler arkadaşının evine tam da çamaşırın yıkandığı gün geldiğini fark edemeyecek kadar budala biri değildi. Böyle bir günde kimsenin evine gidilmezdi, hele bu kocaman eve, Weissenfels'teki en büyük ikinci eve hiç. Dietmahler'in kendi evinde, annesinin bizzat denetlediği çamaşır yıkama işlemi yılda üç kez yenelenirdi, bu nedenle evdeki herkesin yalnızca dört ay yetecek kadar çarşafı ve beyaz iç çamaşırını vardı. Jacob'un gömleklerinin sayısı tam seksen dokuzdu; ne bir eksik ne bir fazla. Ama burada, Kloster Sokağı'ndaki Hardenberg Konağı'nda üst pencerelerden avluya atılan ve kadınlı erkekli, ciddi yüzlü hizmetkârların toplayıp dev boyutlu sepetlere doldurduğu çarşafların, yastık yüzlerinin, minder kılıflarının, yelek, korse ve külotların oluşturduğu görkemli, donuk çığa bakınca çamaşırının yılda yalnızca bir kez yıkandığını anladı. Yığının büyüklüğü mutlaka varsılık anlamına gelmezdi (işin doğrusu Jacob burada gerçekten de bu anlama gelmediğini biliyordu), ama bu alışkanlığın çoktan beri sürdüğünü gösteriyordu. Bir de, ailenin ne kadar kalabalık olduğunu. Çocukların, gençlerin iç çamaşırını daha büyük çamaşırarla birlikte mavi havada çırpınıyordu; çocuklar kanatlanmıştı sanki.

“Fritz, korkarım beni buraya uygunsuz bir zamanda getirdin. Keşke önceden söyleseydin. Şu halime bak: Saygıdeğer ailenin hiç tanımadığı biri, üstelik dizlerine kadar giysilerinize gömülmüş durumda.”

“Çamaşır yıkayacaklarını nereden bilebilirdim ki?” dedi Fritz. “Her neyse, bu ev seni her zaman büyük bir hoşnutlukla karşılayacaktır.”

“Freiherr¹ henüz ayrılmamış çamaşırın üzerinde geziniyor,” dedi, birinci kattaki pencerelerin birinden sarkan kâhya.

“Fritz, ailen kaç kişilik?” diye sordu Dietmahler. “Bunca şey?” Sonra ansızın bağırды: “Aslında hiçbir şey kendinden bağımsız değildir!”

Önden giden, avluda arkadaşına yol gösteren Fritz durdu, çevresine bakındı, sonra yetke dolu bir sesle haykırdı: “Beyler! Şu çamaşır sepetine bakın! Düşüncelerinizi salt onda yoğunlaştırın! Çamaşır sepetini düşündünüz mü? Öyleyse, beyler, şimdi de çamaşır sepetine dönüşmüş olan *düşüncenizi* düşünün!”

Evin içindeki köpekler havlamaya başladı. Fritz sepet taşıyan hizmetçilerden birine seslendi: “Annemle babam evde mi?” Gereksiz bir soruydu; annesi evden hiç çıkmazdı ki. Tam o sırada avluya kısa boylu, gelişimini tamamlamamış gibi görünen, genç, Fritz’den de genç bir erkekle sarı saçlı bir kız çıktı. “İşte, erkek kardeşim Erasmus ile kız kardeşim Sidonie. Onlar buradayken başka hiçbir şeye gereksinmem.”

İkisi birden Fritz’e doğru atıldılar. “Toplam kaç kişisiniz?” diye sordu Dietmahler, yeniden. Sidonie ona elini uzattı, gülümsedi.

Burada, masa örtülerinin arasındayım ve Fritz Har denberg’in küçük kız kardeşi aklımı karıştırdı, diye dü-

1. (Alm.) Baron. (Ç.N.)

şündü Dietmahler. Bu, tam da kaçınmaya çalıştığım türden bir şey.

“Karl buralarda bir yerde olmalı,” dedi kız. “Anton ile Bernhard da öyle; ama hepimiz bu kadar değiliz elbette.” Evin hanımı, gölgelerden bile daha hafif görünen Freifrau¹ von Hardenberg evdeydi. “Anne,” dedi Fritz, “bu, Jacob Dietmahler. Erasmus’la benim Jena’dan okul arkadaşımız. Şu anda tıp profesörünün başasistanı.”

“Henüz değil,” dedi Dietmahler. “Ama bir gün... belki.”

“Arkadaşlarımı yoklamak için Jena’ya gitmiştim,” diye sürdürdü Fritz sözünü. “Birkaç gün bizde kalması için Jacob’u davet ettim.”

Freifrau ona dehşet dolu gözlerle bakıyordu; yüzünde yabancı bir tavşanın o ürkmüş anlamı vardı. “Dietmahler’in birkaç yudum konyağa gereksinimi var,” dedi Fritz. “Onu birkaç saat daha yaşatacak kadarına.”

“Hasta mı yoksa?” diye sordu Freifrau korkuyla. “Hemen kâhyayı göndereyim.” Erasmus atıldı: “Ona gerek yok. Yemek salonunun anahtarı sende de vardır herhalde?” “Elbette var,” dedi annesi, yalvaran gözlerini ona dikerek. “Yo, anahtarlar bende,” dedi Sidonie. “Kız kardeşim evlendiğinden beri. Sizi kilere götürürüm, tasalanmayın.” Freifrau kendini toplamıştı, oğlunun arkadaşını eve buyur etti. “Kocam şu anda sizi kabul edemeyecek, kendisi duada.” Sırtındaki yükten kurtulduğu için rahatlamıştı, bir işçinin evine yaraşacak, eski, yalın eşyalarla dolu, bakımsız odalardan, daha da bakımsız koridorlardan onlarla birlikte geçmedi. Erik rengi duvarlarda bir zamanlar tabloların asılı olduğunu gösteren rengi solmuş, dört köşe lekeler vardı. Kilerde Sidonie kadehlere

1. (Alm.) Barones. (Ç.N.)

konyak doldurdu, Erasmus ise Jena'nın şerefine kadeh kaldırmayı önerdi. "Stosst an! Jena lebe hoch! Hurra!"¹

"Bu 'hurra' neyin şerefine, anlayamadım," dedi Sidonie. "Jena, Fritz ile Asmus'un boşuna para harcadığı, bitlendiği ve düşünürlerin saçmalıklarını dinlediği yer değil mi?" Kilerin anahtarını erkek kardeşlerine verdi, annesinin yanına döndü; annesi hâlâ onu bıraktıkları yerdeydi, camdan dışarıya, büyük çamaşır gününün hazırlıklarına bakıyordu. "Anne, bana biraz para vermeni rica ediyorum, beş-altı *thaler* kadar, böylece konuğumuz için bir şeyler ayarlayabilirim." "Ayarlamak mı? Kalacağı odada bir yatak var ya." "Evet ama hizmetkârlar orayı mum deposu olarak kullanıyorlar, ayrıca boş zamanlarında orada toplanıp İncil okuyorlar." "Ama tatlım, bu adam gündüzleri odasına gidecek değil ki." Sidonie onun yazı yazmak isteyebileceğini düşünmüştü. "Yazı mı!" diye yineledi annesi, gerçek bir şaşkınlıkla. "Evet. Bunun için de ona bir masa gerekiyor." Sidonie'nin çabucak vazgeçmeye niyeti yoktu. "Ayrıca, canı yıkanmak istediğinde kullanması için bir su ibriğiyle bir leğen, evet, bir de lazımlık." "Ama Sidonie, tulumbayı kullanmayı biliyordur herhalde. Erkek kardeşlerin hep öyle yıkanır." "Odada, geceleri giysilerini koyabileceği bir iskemle de yok." "Giysileri mi? Hava hâlâ geceleri soyunulmayacak kadar serin. Ben nerdeyse on iki yıldır yatarken soyunmadım, yazları bile." "Buna karşın tam on iki çocuk doğurdun ama!" diye haykırdı Sidonie. "Tanrı beni seninki gibi bir evlilikten korusun!"

Freifrau onu doğru dürüst dinlemiyordu. "Bana karşılırsa unuttuğun bir şey var – baba sesini yükseltebilir." Sidonie buna da aldırmadı. "Bu Dietmahler, babaya ve usullerimize alışmak zorunda, aksi halde eşyalarını top-

1. (Alm.) Şerefe! Yaşasın Jena! (Ç.N.)

layıp evine dönmesi gerekebilir,” dedi annesi. “Öte yandan, konuk odamızda rahat etmemesi için bir neden var mı? Fritz ona Tanrı korkusuyla dolu, yalın bir yaşam sürdürdüğümüzü anlatmalıydı.”

“Odaya lazımlık koymamanın Tanrı korkusuyla ne ilgisi var?” diye sordu Sidonie.

“Bu da ne demek şimdi? Yoksa evinden utanıyor musun, Sidonie?”

“Evet, utanıyorum.” On beş yaşındaydı, bir alev gibi yanıyordu. Ruhsal enerjiye dönüşmüş sabırsızlık bütün genç Hardenberg’lerin kanında hızla, coşkuyla akardı. Fritz şimdi arkadaşını ırmağın kıyısına götürmek, bir yandan kıyıda gezinirken bir yandan da şiirden ve erkeklerin sorumluluklarından söz etmek istiyordu. “Bunu herhangi bir yerde yapabilirdik,” dedi Dietmahler. “Ama evimi görmeni istedim,” dedi Fritz. “Evet eski, modası geçmiş bir evdir, Weissenfels’te hepimiz eski usul bir yaşam süreriz, ama huzurluyuz, evimiz de sıcacık bir yuvadır.” Daha önce avluda gördükleri uşaklardan biri kapının eşliğinde belirdi, sırtına koyu renk bir ceket geçirmişti; efendinin akşam yemeğinden önce oğlunun konuğunu görmek istediğini bildirdi; çalışma odasında onları bekliyordu.

“Yaşlı düşman ininde,” diye bağırdı Erasmus.

Dietmahler az da olsa heyecanlanmıştı. “Babanla tanışmaktan onur duyuyum,” dedi Fritz’e.

Mavi Çiçek kısa kısa 55 bölümden oluşan ama Romantik Dönem'i sadece aile, arkadaşlık, aşk ilişkileriyle değil, siyasal çalkantıları, entelektüel hırsları ve ahlaki ikilemeleriyle aktaran bir roman. Fitzgerald "Eleştirmenler Ödülü"nü kazanan bu romanında 18. yüzyılın önemli şairlerinden, Novalis takma adını kullanan Hardenberg Baronu Friedrich'in yaşamını dile getirirken dönemin Almanya taşrasındaki gelenekleri ve toplumsal bakış açısını da başarıyla aktarıyor. Genç bir şairin on iki yaşındaki bir kızla ilişkisi, hiçbir zaman elde edilemeyecek, hatta var olup olmadığı bile kuşkulu "mavi çiçek"le simgeleniyor. *Mavi Çiçek* bir gençlik, umut, idealizm ve imgelem romanı.

